

Miljödepartementet
Naturmiljöenheten
103 33 STOCKHOLM

Datum: 2014-11-27
Vår referens: 2014/1626/10.1
Er referens: M2014/1595/Nm

m.registrator@regeringskansliet.se
charlotta.sorqvist@regeringskansliet.se

Yttrande över Miljömålsberedningens delbetänkande Med miljömålen i fokus – hållbar användning av mark och vatten, SOU 2014:50

Sveriges Meteorologiska och Hydrologiska Institut (SMHI) har tagit del av Miljömålsberedningens delbetänkande (SOU 2014:50) och lämnar härmed följande remissvar.

SMHI fokuserar i remissvaret på de av Miljömålsberedningens förslag som berör SMHI, men lämnar även en del synpunkter på övriga förslag som ligger nära institutets kompetensområden meteorologi, hydrologi, oceanografi och klimat. Sammanfattningsvis ser SMHI mycket positivt på beredningens förslag när det gäller ett stärkt arbete med klimatanpassning.

Synpunkter på Del D Stärkt klimatanpassning

SMHI delar Miljömålsberedningens bedömning att det behövs en tydligare ansvarsfördelning och samordning mellan statliga myndigheter, liksom tydligare ansvarsfördelning mellan stat, kommun och enskilda när det gäller klimatanpassning.

SMHI ser därför mycket positivt på beredningens förslag till ändringar av SMHI:s instruktion som innebär att klimatanpassning blir en viktig del av institutets ordinarie verksamhet. SMHI får bland annat ansvaret för att ta initiativ till, stödja och följa upp arbete med anpassning, till ett förändrat klimat och att samverka med andra berörda myndigheter i detta arbete. SMHI ska även bistå länsstyrelserna i det regionala arbetet med klimatanpassning, med det underlag och den expertkunskap som de behöver, och samordna berörda myndigheters underlag och stöd till länsstyrelser och kommuners arbete med klimatanpassning.

SMHI – Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, 601 76 NORRKÖPING
Besöksadress Folkborgsvägen 17 Tel 011-495 80 00 Fax 011-495 80 01

SMHI
Anton Tamms väg 1 4 tr
194 34 UPPLANDS VÄSBY

SMHI
Sven Källfelts Gata 15
426 71 VÄSTRA FRÖLUNDA

SMHI
Hans Michelsensgatan 9
211 20 MALMÖ

SMHI
Universitetsallén 32
851 71 SUNDSVALL

SMHI får ansvaret för att driva ett nationellt centrum för klimatanpassning och i samverkan med andra berörda myndigheter producera, sammanställa, och till olika samhällssektorer förmedla information och kunskap om klimatanpassning. SMHI ska även samordna berörda myndigheters arbete med att ta fram underlag om klimatanpassning samt samla in och sprida information om forskning och utveckling inom områdena klimatförändring och klimatanpassning.

För att SMHI ska kunna svara upp mot samhällets förväntningar när det gäller dessa nya och viktiga uppgifter erfordras självfallet ett resurstillskott. SMHI återkommer till behovet av resurser för detta arbete i budgetunderlaget för 2016-2018.

SMHI ser även positivt på de regeringsuppdrag som Miljömålsberedningen föreslår till SMHI. Som exempelvis uppdraget att kartlägga behovet av mötesplatser och framtagande av samordnade underlag, verktyg och stöd för klimatanpassning så att länsstyrelser, kommuner och enskilda får det stöd som de behöver. SMHI anser att det kopplat till denna kartläggning finns ett behov av att ta fram en nationell strategi för klimatanpassning. Uppdraget att i samverkan med Svenskt vatten ta fram förslag till ett datasystem för insamling, kvalitetskontroll och fri publicering av VA-branschens högupplösta nederbördsdata ligger helt i linje med SMHIs nuvarande verksamhet. Vid sidan av användningen inom klimatanpassningsarbetet utgör högupplösta nederbördsdata ett bra underlag för förbättrade prognoser och varningar i urbana miljöer.

Uppdraget till SMHI, Boverket, Statens geotekniska institut och Sveriges geologiska undersökning, att efter samråd ta fram och utveckla riktlinjer för havsvattennivåer i fysisk planering, är ett omfattande uppdrag som har behov av särskild finansiering. Uppdraget behöver troligen utföras under två år för att det ska vara möjligt att ta fram riktlinjer för den svenska kusten, inklusive regionala analyser och uppbyggnad av en rådgivningsfunktion samt visualisering av stigande havsnivåer.

Uppdraget till SMHI att i samverkan med Sveriges kommuner och landsting ta fram en plan för hur förutsättningarna för lokalt anpassade underlag, verktyg och stöd kan förbättras, ger ett viktigt underlag till arbetet med en nationell strategi för klimatanpassning.

Beredningens förslag att permanenta finansieringen av det nationella kunskapscentrum för klimatanpassning som SMHI driver på uppdrag av regeringen välkomnas också av SMHI. Kunskapscentrumet producerar viktigt underlag för klimatanpassning och är en central nod i det svenska klimatanpassningsarbetet.

SMHI stödjer även Miljömålsberedningens förslag, att en särskild utredare utses med uppdrag att utreda hur det framtida arbetet med att anpassa markanvändning inklusive bebyggd miljö, till ett gradvis förändrat klimat bör finansieras. SMHI anser att finansieringsfrågan är central för att föreslagna åtgärder ska vara möjliga att genomföra.

I avsnitt 14.2.2 föreslås åtgärder för att nå etappmålet om långsiktigt hållbar hantering av ytavrinning i bebyggda miljöer (dagvatten) och naturmark. En åtgärd är att kartlägga jordbruks- och skogsmarkens anläggningar för markavvattning och SMHI anser att denna åtgärd är en viktig förutsättning för att nå en korrekt beskrivning av vattnets väg genom landskapet. Idag saknas ofta information om dikning i SMHIs databas "Svenskt Vattenarkiv (SVAR)", vilket medför att avgränsningen av avrinningsområden inte alltid är helt korrekt. SMHI bedömer att denna åtgärd kommer att förbättra informationen om avrinningsområden, vilket är en viktig förutsättning för att identifiera kostnadseffektiva åtgärder för hållbar markanvändning och vattenpolitik.

SMHI och Lantmäteriets pågående arbete med att kartlägga Sveriges sjöar och vattendrag i ett sammanhängande nätverk i skala 1:10 000 ger ett betydelsefullt underlag för klimatanpassningsarbetet, exempelvis när det gäller att kartera riskområden för översvämningar. Även Lantmäteriets arbete med att ta fram en högupplöst höjdmodell för Sverige utgör ett viktigt underlag i arbetet med att anpassa samhället till ett förändrat klimat. SMHI anser att det är angeläget att båda dessa projekt kan slutföras.

Synpunkter på Del A Strategier om mark och vatten för att nå miljömålen

SMHI stödjer ansatsen att knyta samman strategierna för hållbar markanvändning med strategierna för hållbar vattenpolitik, de är onekligen tätt sammanflätade, men SMHI anser att det är möjligt att gå längre än vad Miljömålsberedningen föreslår.

I kapitel 3 föreslår betänkandet strategier för en långsiktigt hållbar markanvändning, och här anser SMHI att förslagen bör utvecklas vidare, i synnerhet kring avsnitt 3.1.4 "Den brukade marken i landskapet" samt avsnitt 3.2.4 "Markanvändningens påverkan på vattnet behöver beaktas". SMHI föreslår att dessa avsnitt utvecklas vidare för att konkretisera hur strategier för hållbar markanvändning och vattenpolitik hänger samman. Arbetet med EUs ramdirektiv för vatten, HELCOM- och OSPAR-konventionerna, har visat att de diffusa utsläppen från brukad mark står för en stor del av den totala växtnärbelastningen på sjöar, vattendrag och omgivande hav. Arbetet har också visat att den diffusa belastningen inte är lika stor från alla områden, utan till stor del styrs av ekosystemtjänster som utövar retention ("rening") på ämnes-transporten.

SMHI anser därför att en gemensam strategi för hållbar markanvändning och vattenpolitik skulle kunna vara en utveckling av styrmedel som gynnar jordbruk som återställer och utvecklar områden med hög naturlig växtnärbelastning, och som på sikt minskar belastningen från brukad mark på omgivande kust- och havsområden. Detta skulle konkretisera en åtgärd för hållbar markanvändning som bygger på ett helhetsperspektiv, kunskaper om hydrologiska processer och nyttjande av ekosystemtjänster.

Synpunkter på Del F Effektiv styrning inom havs- och vattenmiljöområdet

SMHI anser att samordningen av förvaltningsplaner och åtgärdsprogram inom havs- och vattenförvaltning är nödvändig för att nå de målsättningar som finns inom EU-direktiven och miljökvalitetsmålen. En förutsättning för att denna samordning ska ge ett lyckat resultat är att kunskapen kring vattnets väg från land, via kustområden till hav utvecklas vidare. SMHI föreslår därför ett ökat fokus på sammankoppling av övervakningsprogram och modellverktyg för att stötta arbetet med att identifiera kostnadseffektiva åtgärder.

I avsnitt 22.1.2 föreslås som åtgärd ett krav på återrapporering av genomförda åtgärder. Havs- och vattenmyndigheten har (tillsammans med Vattenmyndigheterna) nyligen beslutat att åtgärdsprogrammet endast ska omfatta myndigheter med möjlighet att utforma styrmedelsåtgärder inom vattenförvaltningen, vilket medfört att SMHI inte längre förväntas återrapporera sitt arbete inom åtgärdsprogrammet så som tidigare skett.

Trots att SMHI inte har möjlighet att utforma styrmedelsåtgärder är SMHIs arbete med att ta fram beslutsunderlag en viktig förutsättning för ett effektivt åtgärdsarbete, och SMHI anser att detta bör beaktas. SMHI har dock ingen synpunkt på om rapporteringen av SMHIs insatser ska ske inom åtgärdsprogrammet (som föreslås i betänkandet på s. 300) eller i någon annan form.

Övriga synpunkter

SMHI instämmer med Miljömålsberedningen om slutsatserna i avsnitt 18.1 ”Ytterligare åtgärder är nödvändiga för att uppnå en hållbar näringsämnesbelastning” och anser att en viktig förutsättning för detta är att vidareutveckla och tillämpa den kunskap som erhålls när övervakningsprogram och modellverktyg integreras bättre.

SMHI har ett samlat ansvar för meteorologiska, hydrologiska, oceanografiska och klimatologiska frågor i Sverige, och har därför goda förutsättningar att ta fram kunskap och beslutsunderlag för både havs- och vattenförvaltning. Sedan 2008 levererar SMHI underlag för vattenförvaltningsarbetet och har med medel från Havs- och vattenmyndigheten byggt upp tjänster för datainsamling, databaser, modellverktyg och scenarioverktyg som är öppet tillgängliga på internet (Vattenwebb). Systemet utgör idag en viktig kunskapskälla för arbetet med vattenförvaltning och SMHI anser att det finns goda möjligheter att utöka systemet för att även inkludera motsvarande tjänster för havsförvaltning, men detta kräver att ytterligare medel tillförs SMHI. Detta kan exempelvis ske via Havs- och vattenmyndighetens anslag för arbete med havsförvaltning.

Generaldirektör Rolf Brennerfelt har beslutat i detta ärende som föredragits av avdelningschef Bodil Aarhus Andrae. Ärendet har handlagts av enhetschef Bernth Samuelsson, Stf verksamhetsledare Nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning Elin Löwendahl, chefsjurist Michael af Sandeberg samt hydrologerna Niclas Hjerdt och Lena Eriksson Bram.

Rolf Brennerfelt
Generaldirektör